

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯК ОСНОВА СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕЛІТИ

У статті розглянуто патріотичне виховання як складову процесу формування нової якості української національної еліти в умовах неконвенційних форм ведення військових конфліктів. Наголошується на необхідності трансформації змісту патріотичного виховання української молоді і військовослужбовців, формування виховного ідеалу як мети патріотичного виховання, що включає бажані риси характеру українських військовослужбовців (патріотизм, релігійність, моральність, принциповість, мужність, чесність, гуманність, солідарність, дисциплінованість, працелюбність). Також мова йде про важливість системності виховного процесу як необхідного принципу виховної діяльності.

Ключові слова: українська національна еліта, патріотичне виховання, системність виховного процесу, виховний ідеал, морально-вольові якості військовослужбовців.

Вступ. З часу здобуття незалежності українське суспільство намагається подолати наслідки перебування в складі інших держав, насамперед Російської імперії та СРСР. На різних рівнях існування українського соціуму відбувається активний пошук перспективних моделей розвитку. Це стосується і сфери освіти і виховання. Особливої актуальності проблема патріотичного виховання в українському суспільстві набуває на етапі новітньої російської агресії щодо нашої держави в 2014-2016 рр. Прагнення України до розбудови демократичного суспільства на засадах неолібералізму як світоглядної основи розвитку країн Західної Європи, США, Канади та Японії наштовхнулися на жорсткий спротив Росії з її орієнтацією на розбудову Євразійського економічного і соціокультурного простору. Однак сама ідея входження України в євразійський політико-економічний простір не тільки підважує українську національну й соціокультурну ідентичність, а в перспективі й загрожує прямою втратою державної незалежності.

У свою чергу й бездумна орієнтація лише на ліберальні моделі розвитку суспільства в реаліях сьогодення містить значні ризики. З цього приводу український дослідник О. Полисаєв зауважує, що ліберальна модель розбудови суспільства не може сприйматися як оптимальна, та не здатна дати адекватну відповідь на виклики часу в сучасному українському суспільстві. Адже розпад СРСР зумовив не лише зміну духовних пріоритетів, а й необхідність формування формотворчої державницької парадигми, заснованої на довірі та повазі до власних державних інституцій. А цементуючим фактором таких процесів є, перш за все, національна еліта, на яку покладається особлива відповідальність, корельована потребою у високому моральному авторитеті [1: 76].

Ступінь розробленості проблеми. Тривалий час науково-теоретичні розробки військово-патріотичного виховання зосереджувались переважно у сфері педагогіки. Саме до таких досліджень належать роботи В. Батмазова, В. Бачевського, А. Кагукова, В. Корженка. Деякі аспекти виховання військовослужбовців стали предметом дослідження І. Вашкевича, Г. Горського, С. Максимова. В українській науковій літературі проблемам військово-патріотичного і військово-правового виховання присвячені роботи В. Бебика, М. Бойченка, Г. Ващенко, М. Головатого, Є. Головахи, М. Козловця, В. Москаленка, П. Онищука, О. Полисаєва, П. Сауха. Незважаючи на увагу науковців до проблеми патріотичного виховання в армії, дослідження впливу військово-патріотичного виховання на становлення національної еліти не стало предметом системного соціально-філософського аналізу.

Метою дослідження є аналіз впливу військово-патріотичного виховання на формування української національної еліти в контексті суспільних трансформацій в добу глобалізації.

В сучасних умовах становлення української національної еліти неможливе без реформування і модернізації такої суспільної інституції як армія. Саме військовослужбовці Збройних Сил України мають сьогодні беззаперечний моральний авторитет в суспільстві, здобутий в 2014 – 2015 рр., коли героїчними зусиллями армії було зупинено російську агресію на Сході України. Тому виховання почуття патріотизму у військовослужбовців та курсантів військових навчальних закладів має бути не тільки особливим напрямком освітньо-виховного процесу, а й продуманою ефективною державною стратегією щодо формування нової відповідальної української еліти.

Зауважимо, що якраз відсутність національно зорієнтованої патріотичної еліти стала основною причиною перманентних суспільно-політичних та економічних криз в українському суспільстві після здобуття незалежності. З одного боку, партійна прокомуністична номенклатура, яка обійняла ключові державні посади в Україні, не була ні інтелектуально, ні морально, ні з точки зору патріотизму готовою до розбудови новоствореної державі. З другого боку, жодної іншої організованої політичної еліти в Україні

початку 90-х років ХХ ст. фактично не було. За умови фактичної відсутності національної еліти в Україні означеного періоду, слід нагадати, що в багатьох країнах саме вихідці з військової верстви ставали видатними державними діячами: Наполеон Бонапарт і Шарль де Голль у Франції, Вінстон Черчилль у Великій Британії, Аріель Шарон в Ізраїлі, Юзеф Пілсудський у Польщі.

Однією з провідних соціальних функцій національної еліти є її здатність до вироблення, селекції і ретрансляції системи світоглядних функцій. Більше того, функції еліти, на думку М. Бойченка, якраз і полягають в умінні ієрархізувати цінності, а специфіка кожної конкретної еліти полягає в тому, які саме цінності і яким саме цінностям підпорядковуються [2: 28]. До схожої позиції схиляється й Г. Ващенко, розглядаючи проблему виховання української молоді і формування у вольової особистості цілісної ієрархії цінностей: "Зрозуміло, що жертвенне служіння Богу і суспільству не забезпечує людині великих матеріальних благ; навпаки, вона іноді вимагає відмовлення від них на користь ближніх, що терплять нужду... Справжнє щастя у високих духовних радощах, в піднесенні душі, в моральному задоволенні від свідомості виконаного обов'язку... Такі радощі дають людині силу спокійно терпіти всякі матеріальні нестатки, а на вищих ступенях навіть фізичні муки і спокійно зустрічати смерть" [3: 89]. Без здатності до самопожертви, до дотримання обов'язку перед іншими важко уявити характер військовослужбовця, головною метою якого є захист Вітчизни. З цього приводу слід згадати високу жертвовність і героїзм українських воїнів під час оборони Донецького аеропорту та військових операцій в Іловайську та Дебальцевому.

Кожен народ, кожна епоха формують власний виховний ідеал. Так виховним ідеалом у Стародавніх Афінах була всебічно і гармонійно розвинена особистість, у Спарті – хоробрий, сильний, спритний і витривалий воїн, у Стародавньому Римі – громадянин, здатний проявити свої здібності і в громадському житті, і в господарській та військовій діяльності, в США – ініціативна й енергійна людина, яка вміє поєднувати теорію і практику, в СРСР – "солдат світової революції", безвідмовне знаряддя комуністичної партії в її боротьбі за світове панування, в сучасному Ізраїлі – патріот, який всі зусилля спрямовує на зміцнення і захист своєї країни. Тому особливої актуальності в сучасному українському суспільстві набуває необхідність формування власного виховного ідеалу і вироблення модерної системи патріотичного виховання.

У контексті визначення мети патріотичного виховання української молоді слід зауважити, що основним завданням громадянина є служіння соціуму заради досягнення суспільного блага. Ця мета чітко і повсюдно лунає на військових акціях і парадах: "Служу народу України!" Цим гаслом керувались у своїй діяльності кращі представники українського народу ще з княжих та козацьких часів, що знайшло своє відображення в українських піснях і думках. Цю віддану звитязну службу Вітчизні продовжили воїни Армії УНР, солдати Другої Світової війни та вояки УПА. Враховуючи сучасну міжнародну ситуацію, Україна, виборюючи свою незалежність, знову захищає свободу цілого світу. Тому патріотичне виховання з необхідністю слід доповнювати військовим вишколом української молоді. Це й стане основою досягнення справжньої незалежності і свободи України.

Разом з цим Г. Ващенко слушно зауважує, що "українська молодь мусить пам'ятати науку минулого й готуючись до боротьби за самостійну Соборну Україну, разом з тим готуватись до того, щоб навіки утримати її самостійність". На його думку, для цього необхідним є розуміння важливості національної єдності і солідарності, що саме незалежна держава забезпечує високий культурний розвиток [3: 99]. Маємо усвідомлювати й те, що виховання сучасної військової молоді як частини майбутньої української національно зорієнтованої еліти не може відбутися за декілька років. Події Революції Гідності та війна на Сході України продемонстрували, що за роки незалежності в Україні формується нове покоління, з середовища якого й вийде нова українська, насамперед, політична еліта. Інша справа, що сучасна політика держави щодо виховання ціннісних орієнтацій молоді далеко не відповідає довготривалим інтересам українського суспільства.

Одночасно й нова українська політична еліта повинна усвідомлювати, що вона має відповідати певним критеріям. З цього приводу нагадаємо етимологічне значення слова "аристократія", що з грецької перекладається як "влада кращих". Саме так розумів творчу меншість – аристократію Ю. Липа, для якого українське суспільне життя постає як безпосередня взаємодія між народом і Провидінням через відповідальність вождів і окремих громадян за долю народу.

Формування виховного ідеалу як мети патріотичного виховання військової молоді передбачає загострення уваги суспільства на бажаних рисах характеру військовослужбовців, які зазнають виховного впливу. Це, перш за все, любов до Батьківщини, релігійність, моральність, пошана до батьків, принциповість, мужність, чесність, гуманність, солідарність, дисциплінованість, працелюбність, поміркований аскетизм. Зasadничу роль у процесі формування патріотизму відіграє виховання у військовослужбовців любові до рідної землі. Саме з любові до Батьківщини починається формування національної свідомості, шанобливе ставлення до свого народу, рідної природи, народних традицій. Воїн-патріот готовий берегти Батьківщину, самовіддано працювати заради її добробуту, боронити її від ворогів і, коли потрібно, покласти за неї своє життя.

На чільному місці серед найкращих рис захисника України потрібно поставити релігійність, адже цивілізаційний розвиток Європи та України відбувався під значним впливом християнства. З християнством прямо пов'язана культура європейських народів, їх мораль, наука й мистецтво.

У нерозривному зв'язку з релігією перебуває сфера моралі. Історичні факти беззаперечно засвідчують, що з занепадом релігійності у соціумі завжди занепадає моральність. Достатньо високий рівень індивідуальної і суспільної моралі українців початку ХХ ст. прямо визначався їх релігійністю. Після більшовицьких секуляризаційних експериментів в українському суспільстві рівень моральності українців зазнав химерного викривлення (подвійна мораль, моральний нігілізм, утриманство, пристосуванство).

Досвід патріотичного виховання в суспільствах розвинутих країн Заходу а також аналіз виховного процесу у збройних силах США, Великої Британії, Франції, Німеччини засвідчують, що поряд з виховною роботою командирів особливу роль у вихованні військовослужбовців займає інститут капеланів. Саме військові священники підносять на високий рівень моральний дух сучасних воїнів провідних армій світу. Наприклад, у Франції інститут капеланів існує з 742 року (часів Карла Великого). Про високий рівень впливу військових капеланів свідчить і діяльність "епархії збройних сил Франції", при якій діє комісія з виховання, що допомагає контролювати самовиховання і моральний стан кожного військовослужбовця [4]. Відтак одним з нагальних завдань, які стоять перед сучасною українською державою, є не тільки законодавче врегулювання статусу капеланів, а й організація системи їх функціональної підготовки в освітніх закладах України.

Визначальною рисою ефективного виховання молоді є виявлення поваги дітьми до старшого покоління, насамперед батьків. Образ родини, на думку українського мислителя Ю. Липи, відіграв визначну роль у становленні такої риси української ментальності – української військовості. При цьому найвищим втіленням влади в українській військовій традиції є образ отамана-батька. Саме з цим образом ототожнювався безпосередній військовий очільник. Батько – це той, хто дає підвладному певність, що він є членом роду. Саме цим пояснюється парадоксальна ситуація на фронтах Першої світової війни, коли в українських частинах навіть молоді прапорщики "батькували" над бородатими "хлопцями"-воєями [5: 148]. Ідея беззаперечного підкорення батьківській владі знаходить відображення і в козацьких думках, де непослух батькам вважався чи не за найстрашніший злочин у суспільному житті людини.

Поняття "батька" в українській військовості, підсумовує Ю. Липа, приносить сумління і моральні підстави порядкування у військовій родині. Батько – носій моральності нації [5: 149]. Глибоку історичну традицію уособлює й образ Матері. Це і "Матка наша" гетьмана Івана Мазепи й "Україна-Мати" 1917 р. Внутрішнє відчуття належності до роду в українців простежується і у війську, і вдома. Устрій родини стає універсальним праобразом буттєвості української соціальної спільноти. Українській молоді, яка готує себе до захисту Батьківщин, має бути притаманна і така моральна якість, як принциповість. Військовослужбовці мають керуватись у своєму житті не скороминущими бажаннями, а усвідомленням свого призначення, своїх обов'язків щодо суспільства і своєї людської гідності. Принциповість органічно пов'язана з мужністю, що найперше проявляється в збройній боротьбі за свою країну. Тому, коли йдеться про мужню людину, у нашій пам'яті несвідомо з'являється образ хороброго воїна, який сміливо й жертовно виступає проти ворогів. Мужність потрібна і в умовах мирного життя, коли людині доводиться відстоювати власні переконання. Ще більшу мужність виявляє людина, яка залишається непохитною перед тортурами, що супроводжуються обіцянками волі й матеріальних благ. Яскравим прикладом високої мужності стала незламність та стійкість, виявлені українськими солдатами й офіцерами в полоні проросійських бойовиків "ЛНР-ДНР".

Важливою моральною якістю військовослужбовця є чесність. Це, перш за все, чесність у виконанні своїх обов'язків. В житті та на службі чесна людина завжди йде прямим шляхом, засуджуючи інтриганство та підступність. Необхідною морально-вольовою якістю воїна у всіх арміях світу є дисциплінованість, яка ґрунтується на усвідомленні своїх обов'язків. Дисципліна, в першу чергу, потрібна у збройній боротьбі. Без цієї риси військо не буде єдиним колективом, що зможе виконати поставлені командуванням завдання. Втрата дисциплінованості приводить до втрати боєздатності військових підрозділів. Тісно пов'язаною з дисциплінованістю в армії є й працьовитість військовослужбовців. Праця військового супроводжується необхідністю постійного удосконалення своїх навичок поведінки зі зброєю, військовою технікою, покращенням фізичної форми. Нагадаємо, що знаменита мережа римських доріг була свого часу збудована легіонерами Стародавнього Риму. Залучення до праці римських легіонерів дозволяло в мирні періоди не тільки зміцнити військово дисципліну, а й підтримувати тісний зв'язок армії з суспільством.

Нарешті, дуже важливою і бажаною морально-вольовою якістю військовослужбовця є поміркований аскетизм. Стриманість у побуті, помірність у сфері чуттєвих прагнень і бажань у своїх воїнів прагнули виховати як давньогрецькі спартанці, так і очільники постіндустріальних держав глобалізованого світу. Принцип поміркового аскетизму в українській духовній традиції перегукується з концепцією "розумної бідності" Г. Сковороди. Згідно з нею, людина має мати рівно стільки матеріальних благ, скільки необхідно для її гідного існування у суспільстві.

Патріотичне виховання військової молоді та військовослужбовців має здійснюватись системно в руслі процесу соціалізації особистості. Системність патріотичного виховання військовослужбовців базується на

принципі тягlosti виховного процесу на різних етапах соціалізації. Патріотичне виховання в родині поєднане з виховним процесом у закладах дошкільної освіти. Після дитячого садка естафету навчання і виховання переймає школа. Однак, в сучасному інформаційному суспільстві з шаленим темпом життя школа і вищі навчальні заклади перетворюються виключно на освітні заклади, які лише ретранслюють знання, часто нехтуючи виховною функцією. Тому українська держава в сучасних умовах має виступати не тільки в ролі замовника підготовки фахівців для різних сфер господарства, а й мусить опанувати роль контролера результатів виховного процесу, підготувати виважений перелік національних і державних свят та церемоній, використовуючи давні військові традиції та наповнюючи їх новим змістом.

Ключову роль у процесі патріотичного виховання відіграє і особа вихователя, який повинен бути зразком для молоді і мати беззаперечний авторитет. Водночас держава має сприяти залученню до виховного процесу не тільки героїв Майдану, офіцерів і солдатів АТО, а й добровольців і волонтерів, які репрезентують новий тип вихователя і зразок для наслідування.

Враховуючи ситуацію в Україні, відкритий військовий конфлікт з Росією, доцільним є відновлення в повному обсязі у середній школі викладання дисциплін з допризовної військової підготовки молоді. У навчальному і виховному процесі має зростати й роль військових ліцеїв, які готують своїх вихованців до вступу до вищих навчальних закладів військового профілю. Саме в них а також на військових кафедрах цивільних університетів, під час строкової служби в лавах Збройних Сил України відбувається підготовка майбутніх військовослужбовців української армії. Необхідним є й перегляд якості і змісту гуманітарних дисциплін, що викладаються майбутнім військовослужбовцям, доповнення його новими темами та дисциплінами, які мають україноцентричний характер. Йдеться, насамперед, про історію українських визвольних змагань, українських військових формувань часів козаччини, УНР 1917-1921 рр., боротьбу українського народу проти більшовицького режиму та антилюдських "експериментів" радянської влади (Голодомор 1932-1933 рр., сталінські масові репресії), визвольну боротьбу Української Повстанської Армії, дисидентський рух та ін. Важливого значення у процесі патріотичного виховання набуває й викладання спеціальних історичних дисциплін – української геральдики і вексилології, фалеристики, нумізматики та уніформістики.

Непересічна роль у патріотичному вихованні належить і діяльності дитячих і молодіжних організацій. Українському суспільству варто використовувати досвід українських та світових молодіжних організацій щодо патріотичного виховання, які виникли на початку ХХ ст. Саме в цей період в суспільствах провідних країн світу поширюється думка, що школа вже не може повністю забезпечити всебічний розвиток молодої людини, формування рис відповідального громадянина та належний рівень патріотичного виховання. Для досягнення цієї мети слід залучати молодь ще з шкільної лави до активної участі в громадському житті. Саме тоді в англійських освітніх колах виникає ідея дитячих республік, організацій, де школярі і молодь через свої об'єднання, наближені до державних і громадських установ, намагаються самостійно вирішувати свої проблеми. Найвідомішою з них стала всесвітньо відома організація бойскаутів, заснована у 1908 році генералом Р. Бейден-Пауеллом.

Подібна за структурою і змістом діяльності організація "Пласт" була заснована і в Україні, зокрема в Галичині в 1911 році. У Наддніпрянській Україні створення патріотичних молодіжних організацій активізувалось в роки Української революції 1917 року та визвольних змагань 1918-1921 рр. Про високий рівень патріотизму свідчить героїчна й жертвна боротьба української молоді за незалежність України в боях під Крутами і Базаром. Великого розмаху набула й діяльність Спілки Української Молоді, створеної в 1925 році та відродженої в Україні в 1989 році. Подібно до "Пласту" СУМ ставить за завдання національно-патріотичне виховання української молоді. Якщо пластуни – це шкільна молодь віком від 8 до 18 років, то СУМ охоплює студентську молодь до 25-30 років. Це впливає і на методи патріотично-виховної діяльності щодо цих категорій молоді.

Система патріотичного виховання молоді, що здійснюється в родині, загальноосвітніх середніх та вищих навчальних закладах, у військових навчальних закладах та молодіжних організаціях, має підкріплюватись й інформаційною підтримкою засобів масової інформації та кіноіндустрії. Саме вони мають сприяти вихованню в молоді на рівні індивідуальної і суспільної свідомості почуття патріотизму, відповідальності, дисциплінованості, чесності та мужності.

Висновки. Патріотичне виховання належить до найважливіших і найнеобхідніших функцій держави. У своєму змісті воно має містити цілісну систему діяльності, спрямовану на відродження в суспільстві почуття патріотизму та формування у молоді високих морально-вольових якостей. Патріотичне виховання як системний і взаємоузгоджений виховний вплив родини, закладів освіти, науки та культури, органів держави, Збройних Сил України, політичних партій, молодіжних та громадських організацій, спрямоване на формування у військовослужбовців високої патріотичної свідомості, вірності Батьківщині, рішучості стати на захист української держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Полисаев О. Імперські міфологеми у сучасному українському суспільстві: перспективи подолання / Олександр Полисаев // Філософські обрії. – 2007. – № 18. – С. 73–84.

2. Бойченко М. І. Теоретико-методологічний апарат соціальної філософії і системність соціального знання / Бойченко М. І. // Філософські проблеми гуманітарних наук. – 2010. – № 18. – С. 28–32.
3. Ващенко Г. Виховання волі і характеру. Частина перша / Г. Ващенко. – Лондон: Видавництво спілки української молоді, 1952. – 256 с.
4. Майстренко О. Патріотичне виховання в арміях світу, важливість і необхідність його посилення в ЗС України [Електронний ресурс] / О. Майстренко. – Режим доступу: http://www.polpravozhit.in.ua/2014/12/blog-post_21.html.
5. Липа Ю. Призначення України [За ред. М. Плав'юка] / Ю. Липа. – К.: Дніпро, 1997. – 269 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Polysaiev O. Impers'ki mifologhemy u suchasnomu ukrains'komu suspil'stvi: perspektyvy podolannia [Imperial Mythologemes in Modern Ukrainian Society: Prospects of Overcoming] / Oleksandr Polysaiev // Filosofs'ki obrii [Philosophical Perspectives]. – 2007. – № 18. – S. 73–84.
2. Boichenko M. I. Teoretyko-metodolohichniy aparat sotsial'noi filosofii i systemnist' sotsial'noho znannia [Theoretical and Methodological Vehicle of Social Philosophy and System of Social Knowledge] / M. I. Boichenko // Filosofs'ki problemy humanitarnykh nauk [Philosophical Problems of Humanities]. – 2010. – № 18. – S. 28–32.
3. Vashchenko H. Vykhovannia voli i kharakteru. Chastyna persha [Education of Will and Character. The First Part] / H. Vashchenko. – London: Vydavnytstvo spilky ukrainskoi molodi, 1952. – 256 s.
4. Maistrenko O. Patriotychne vykhovannia v armiiah svitu, vazhlyvist i neobkhidnist' yoho posylennia v ZS Ukrainy [Patriotic Education in the Armies of the World, Importance CES (and Necessity of His Strengthening in Armed Forces of Ukraine)] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.polpravozhit.in.ua/2014/12/blog-post_21.html.
5. Lypa Yu. Pryznachennia Ukrainy [Setting of Ukraine] / Lypa Yu. – K.: Dnipro, 1997. – 269 s.

Kovtun Yu. V. Patrioticheskoe vospitanie voennosluzhazhich kak osnova formirovaniya ukrainской национальной элиты.

В статье рассматривается патриотическое воспитание как составляющая процесса формирования нового качества украинской национальной элиты в условиях неконвенциональных форм ведения военных конфликтов. Обращается внимание на необходимость трансформации содержания патриотического воспитания украинской молодёжи и военизированных, формирования воспитательного идеала как цели патриотического воспитания, который включает в себя желаемые черты характера украинских военизированных (патриотизм, религиозность, моральность, принципиальность, мужество, честность, гуманность, солидарность, дисциплинированность, трудолюбие). Также речь идёт о важности системности воспитательного процесса как необходимого принципа воспитательной деятельности.

Ключевые слова: украинская национальная элита, патриотическое воспитание, системность воспитательного процесса, воспитательный идеал, морально-волевые качества военизированных.

Kovtun Yu. V. Military-Patriotic Education as the Basis of the Ukrainian National Elite Establishment.

In the article patriotic education as a compound part of the new national elite formation process in conditions of unconventional forms of armed conflict is highlighted. It is stated in the research work that Ukrainian national elite formation is impossible without reform and modernization of the army which has doubtless moral authority in contemporary Ukrainian society. Teaching military personnel and cadets' patriotism is regarded to be a special direction of educational process that has to be the basis of effective state strategy of responsible Ukrainian elite formation as patriotic education belongs to state functions. It includes integrated system of activity aimed at patriotism revival in society and forming young people of high moral and volitional qualities. Patriotic education is implemented in the systematic educational influence of a family, educational and cultural institutions, public authorities, political parties, youth, public and religious organizations, aimed at the formation of high patriotic consciousness of youth, their loyalty to the Motherland and determination to defend the Ukrainian state. On the basis of a systematic approach to analyzing the philosophical phenomena the necessity of transformation of the content of patriotic education of youth and Ukrainian soldiers, educational ideal formation to be the aim of patriotic education that includes desirable traits of the military (patriotism, religiosity, morality, adherence to principles, courage, honesty, humanity, solidarity, discipline, diligence, moderate asceticism) is emphasised in the research work.

Key words: Ukrainian national elite, patriotic education, systematic educational process, educational ideal, moral and volitional qualities of the military.